

„Peace on Earth”

Várnai Gyula kiállítása – 57. Velencei Biennále, Magyar Pavilon

Koncepció

A „Peace on Earth” projekt egy mára feledésbe merült utópiát elevenít fel, a világbéke lehetőségét, ami a 2. VH utáni évektől a hidegháborúban meghatározta művészek és értelmiségiek gondolkodását, rendszer függetlenül. A Békemozgalom baloldali eszmékre támaszkodva, olyan globális békét vizionált, ami tárgyalásokkal és nemzetközi egyezményekkel elérhető. Máról visszatekintve, ez az elképzelés a háború jellegének 21. századi megváltozásával, a nagyhatalmak globális egymásnak feszülése helyetti, világnézeti-vallási, illetve geológiai (víz), vagy informatikai alapú támadások összefüggésében egy egyre elérhetetlenebb gondolatnak tűnik. Az ezredforduló jövőt vizionáló filozófusai és írói, Francis Fukuyama, Samuel P. Huntington, Slavoj Žižek vagy Michel Houellebecq a történelem tanulságai, vagy a vallások/világnézetek alapján rendszerezik a világ jelenségeit és perspektíváit, míg más szerzők a gazdaság, illetve a tőke mindenhatósága alá rendelik alá a lehetséges politikai és technikai vagy technológiai fordulatokat(Thomas Piketty, Dave Eggers). Véleményükben közös, hogy jobbra pesszimista víziót rajzolnak fel az elkövetkező évtizedekről és századokról.

A futurológia kritikáját, kiszámíthatatlanságát a lengyel sci- fi író, Stanislav Lem (1921 -2006) sok éven át hangoztatta. A magyarul DiLEmmák címmel megjelent tanulmánykötete például a fenti szerzők közül Fukuyamát és Huntington-t is említi. Ő arra figyelmeztet, hogy a jövőt minél konkrétan határozzuk meg, annál nagyobb a tévedés százaléka, annál több esélye van annak, hogy teljesen más alapokra helyezzük képzeletben az elkövetkező társadalmakat vagy gazdaságot, mint ahogyan az ténylegesen alakulni fog. Ezt a paradoxont gondolja tovább a kiállítás, mely Várnai Gyula művein keresztül veti fel az eljövendő békébe vetett hit reményét.

A kiállítás három egyszerű gondolatot fogalmaz meg a folyamatos nemzetközi konfliktusok, a terrorizmus általi fenyegetettség, a bevándorló válság és az Európa hanyatlását jósló filozófiai eszmefuttatások, illetve Lem objektív ítéletének kontextusában:

1. A jövő kiszámíthatatlan
2. A jövő a jelen fragmentumaira épül
3. Jó lenne, ha béke lenne

A kiállítás:

A tárlat a mottó szerűen bemutatott „Peace on Eart” neon objekt körül, négy nagy egységben fogalmazza meg a kiszámíthatatlanság illetve a múlt és jelen jövőhöz való ambivalens viszonyát.

Az udvar:

A téglalap alapú udvarban a „Peace on Earth” című neon objekt eredeti méretű – 4 m magas változata áll. Elhelyezésének szempontja a láthatóság, hogy a Giardiniben járókelő közönség a pavilonba benézve ezt a figyelemfelhívó jelet lássa – látványos egyszerűsége és kihívó üzenete karaktere miatt bejöjjön a pavilonba.

A neon-tábla eredetije Dunaújvárosban a Vasmű úton egy ház tetejére volt erősítve a 60-as években, messziről láthatóvá téve azt a célt, amiért a szocreál város lakossága a szocializmust építette. A Velencei Biennále kontextusában ennek az elemnek az újraépítése és bemutatása nemcsak egy akkor univerzális eszmét idéz fel, de annak vizuális, modernista karakterét is, ami sok más példával is párhuzamba állítható a keleti blokk országaiban. A napsütötte térben a neon működtetése az eszme és az üzenet illúzióját hangsúlyozza, ami ha erős a fény, alig látszik, de ha borús idő van, vagy zárás előtti napszak, jobban látható. Az objekt monumentalitása, designja, utalása a kiállítás mottójává emeli a művet.

A bevezető – balra, kör alakú terem:

Mivel a projekt Stanislaw Lem gondolatait és sci-fi világát is felhasználja, ezért a kör alakú teremben egy video művel állít emléket Várnai a szerzőnek. A kiállítás tehát egy manipulált video interjúval kezdődik, ami egy Lem-mel készített fiktív beszélgetés. Ehhez egy 70-ben készült fekete-fehér Lem TV előadás részleteit használjuk fel, ami változatunkban a szerző futurologiáról folytatott monológját kérdés feliratok szakaszolják, amelyek a ma jövőre vonatkozó dilemmáit vetítik vissza Lem idejébe. A használni kívánt video: (<https://www.youtube.com/watch?v=CAMyqTjCoZo>).

Lem neve széles körben ismert, az már kevésbé hogy 2006-ban elhunyt, a fekete fehér archív interjú és a mai kérdések kétségbevonhatatlanná teszik az időben visszafelé való kérdezést.

A video mű a kiállítás témáit, a művek múlthoz és jövőhöz való viszonyát kívánja

Bal oldali terem

A teremben Várnai jelvényekből összerakott szivárványa látható a hosszú falon, mely apró, jellemzően a 60-as, 70-es évek fém kitűzőiből készül, színeik alapján egy sínkálát formálva. A jelvények jól illusztrálják a közelmúlt jelképeit, gondolatait és designját, szembesítenek bennünket azzal, hogy a mai jelen milyen távolságban van azzal a múlttal, ami a politikai nagyhatalmak szembenállásának idejét jellemezte. A belőlük összeállított szivárvány az optimizmusra utal, arra a vízióra, amit a központi neon objekt is kifejez. E teremben elhelyezésre kerül a szemben lévő rövidebb falon egy printelt kép pár is. Az E-Wars, a megnyugtató, ábrándszerű installációt a jelenkori háborúk informatikai alapjával szembesíti. Az E-wars egy matematikai képlet, ami a közösségi portálok és web oldalak egyéni profilokról információt szerző algoritmusát definiálja. A „Mindent tudni akarok” egy ismeretterjesztő szovjet gyermekfilm filmfőcím animációjának kockáiból áll össze egy képregényszerű képpé. Az E-Wars a mai információéhség és a szovjet gyermekfilm párhuzama a kíváncsiság emberiségtől elválaszthatatlan karakterére irányítják a figyelmet.

A középső, összekötő terem(hátsó, az apszissal)

E folyosószerű térben egy vetített interaktív installáció található, amely hat projektorból egy összehangolt animációt vetít. Ez az animáció a Lem féle jövő, a 70 es évek retro sci fi illusztrációit idézi, egy végtelenített városkép, amelyben békében élnek az emberek a jövő technológiáinak kényelmében. Várnai e hosszú vetített falat az egymásra vetített képekkel úgy oldja meg, hogy az előtte elhaladó látogatók úgy érzékelik, mintha benne lennének a képben, mert kitakart testük nem vet árnyékot, csak a falra vetülő képek egy rétegét takarják. A mű újfent a múlt jövővíziójával szembesít, a meg nem valósult békével és űrkorszakkal, a futurológiával, amit folyamatosan újra és újra ír a jelent. Minden kornak vizualizált a jövőképe, a mai a filmekben keresztül egy apokaliptikus disztópiaként ismerhetjük meg a jövőt – ennek a mára alapvetővé vált képnek (Equilibrium, Mad Max, Terminátor, Mátrix, Eli könyve, stb.) a dekonstruálásáról szól a kiállítás e műve.

A jobboldali terem

E teremben 1:1-es méretben, a volt dunaújvárosi vidámpark óriáskerekének egy szelvényének újragyártott modellje látható, az utasszállító kocsival együtt. E mű előzménye Várnai kutatása az óriáskerékről, amiben számára az a karakter volt feltűnő, hogy a kerék 12 szelvényből áll, hasonlóan az az órák számlapjához. Az egyetlen szelvény a körforgás, és ami az óriáskerek legfontosabb tulajdonsága, a távolbalátás lehetetlenségéről szól. Ez a vidámparki elem a tényleg nagy méretű párjaival ellentétben sebességével igyekezett vonzani a látogatókat, ami miatt forgás közben a csillék sajátos hintamozgást végeztek. A mű környezetében a falon két síkképernyőn bemutatott videomunka mindezekről az összefüggésekről szólva szembeállítja egymással a 2001 Úrodysseia híres, forgó úrbázist mutató jelenetének fragmentumát a dunaújvárosi óriáskerék pörgését láttató archív felvétellel.

Kivezető folyosó

A kiállítást elhagyó néző a katalógus-doboz elemeit láthatja tárlóban és a falon a kivezető folyosón, illetve behallgathat a bakelit lemez hanganyagába is.

Összefoglaló

Várnai Gyula munkásságának jellemzője az egyszerű, hétköznapi, akár már használt vagy félretett tárgyakkól, motívumokból való építkezés. Munkásságában tudományos és populáris elemeket használ föl leegyszerűsített házilagosságra utaló kombinációkban, amivel nemcsak korrajzot, de a közép európai kultúra karakterjegyeit is megmutatja. Velencei Biennále Magyar Pavilonjába tervezett mű-együttese egyszerre idézi vagy variálja korábbi műveinek elemeit, és kombinálja őket egy egységes, egy íven mozgó és a Biennále információáradatában befogadható mondanivalóvá.

